

تأویل آیه ۸۲ سوره اسراء در رابطه با دعا و درمان

اکرم جهانگیر: مربی، دانشگاه علوم پزشکی ارتش
فرزانه مفتون: * دانشیار، پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی

فصلنامه تخصصی پژوهشهای میان رشته ای قرآنی
سال اول، شماره اول، زمستان ۱۳۸۷، صص
تاریخ پذیرش مقاله: ۸۷/۶/۱۲

چکیده

و نُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَ رَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ (۱)
و از قرآن، آنچه شفا و رحمت است برای مؤمنان، نازل می‌کنیم
قرآن حکیم کلام وحی و معجزه حضرت محمد(ص) می‌باشد. در طب سنتی ایران پزشک، حکیم نامیده می‌شد. او که حکمت الهی می‌دانست، دعا و دارو را برای بهبود بیمارش ادغام می‌نمود به این صورت که پس از تجویز نسخه دست بر سر بیمار می‌گذاشت و در دل دعا می‌خواند دعایی که عبارت از آیات و اذکار قرآن مجید بود.
می‌دانیم آیات و احادیث اسلامی گنجینه‌ای عظیم از دستوره‌های مربوط به دعا و شفاست. دعادرمانی در طب سنتی ما چهار رکن اساسی دارد:

۱. خواندن دعا با گذاردن دست بر سر بیمار
۲. تعویذ (دعای مکتوب)
۳. انتقال دعا به آب یا مواد خوراکی
۴. دعا از راه دور

محقق ژاپنی به نام دکتر ایموتو در گزارش خود که به صورت چهار جلد کتاب منتشر نموده می‌گوید: آب قابلیت نسخه‌برداری و حفظ اطلاعات دارد. آب اطلاعات را ضبط می‌کند و همچنان که در سراسر کره خاکی می‌چرخد اطلاعات را پخش می‌کند. آنگاه که صوت ایجاد می‌شود شنونده‌ای خبره وجود دارد که صدا را دریافت می‌کند وقتی نوشته‌ای به آب نشان داده می‌شود، آب آن را به صورت ارتعاش دریافت می‌کند و پیام را با شکل بخصوص ارائه می‌دهد. اکنون دیگر آب صرفاً ماده نیست بلکه نیروی با ابهت حیات است.
آیا نظرات او یکی از تحلیلات آیه ۳۰ سوره انبیاء نیست:

«وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلِّ شَيْءٍ حَيًّا»

این دانشمند که بخشی از تحقیقات خود را به آیه‌هایی از قرآن مجید اختصاص داده می‌گوید زیباترین و موزون‌ترین کریستال‌ها را در تصویر برداری از امواج قرآن دریافت کرده است.
نتایج تکمیلی و مشابه در مطالعات سایر پژوهشگران نظیر «وستوم روی و حمیده بی‌طرف نشان داده شده است». اگر سلامت را نوعی نظم در دستگاه‌های مختلف بدن تعبیر کنیم، مسلماً بیماری ضد آن یعنی اغتشاش و بی‌نظمی است. در این جا این سوال مطرح می‌شود که اگر دعا نظم دارد آیا نمی‌توان توجیه کرد که موج دعا بی‌نظمی بیماری‌ها را جایگزین می‌کند؛ زیرا بیش از ۷۰ درصد محتویات جسم انسان آب است.

کلمات کلیدی: حکیم، سوره اسراء، قرآن، دعا درمانی، ماء / آب، ارتعاش

* نویسنده پاسخگو: پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی، خیابان انقلاب اسلامی، خیابان فلسطین جنوبی، خیابان شهید وحید نظری، پلاک ۵۱

و نُنزِلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَ رَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ [۱]

و از قرآن، آنچه شفا و رحمت است برای مؤمنان، نازل می‌کنیم

قرآن حکیم کلام وحی و معجزه حضرت محمد(ص) است. در طب سنتی ایران پزشک حکیم نامیده می‌شد. او که حکمت الهی می‌دانست، دعا و دارو را برای بهبود بیمارش ادغام می‌نمود؛ به این صورت که پس از تجویز نسخه دست بر سر بیمار می‌گذاشت و در دل دعا می‌خواند؛ دعایی که عبارت از آیات و اذکار قرآن مجید بود. هرچند دعا برای درمان، سنتی باستانی است ولی کاربرد آن در تمام دوران به ما گوشزد می‌کند که این روش عطیه‌ای الهی است و جنبه عمیق دین باوری دارد.

با توجه به اینکه علم‌گرایی در طب رایج محور اصلی آموزش پزشکی است، پزشک مسلمان ملزم است تا حرکتی نهادینه در زمینه تحقیقات علمی و چگونگی اثر و کاربرد ادعیه قرآنی در درمان بیماری‌ها آغاز نماید. در این راستا مقاله حاضر با مطالعه متون مذهبی و دستاوردهای علمی، به معرفی عمق این نگرش و اعتقاد مذهبی می‌پردازد.

روش شناسی پژوهش

بررسی مستندات مربوط به اذکار قرآنی و دعا از یک طرف و مرور دستاوردهای اخیر علمی در مقالات در زمینه نحوه تأثیر این اذکار از سوی دیگر به منظور ارائه بخشی از کارکرد مذهبی که با آگاهی و علم امروز بشر قابل درک است.

یافته‌ها

قرآن کتاب آسمانی مسلمانان است و در متون مذهبی و اعتقادی تأثیرات درمانی آیات آن شده است و روایات معتبری از پیامبر و ائمه در این رابطه در دست است [۲] و می‌دانیم آیات و احادیث اسلامی گنجینه‌ای عظیم از دستورهای مربوط به دعا و شفاسات و در طب سنتی ما چهار رکن اساسی در این زمینه وجود دارد:

۱. خواندن دعای با گذاردن دست بر سر بیمار
۲. تعویذ (دعای مکتوب)
۳. انتقال دعا به آب یا مواد خوراکی
۴. دعا از راه دور

در طب سنتی ما، آب رساناترین ماده برای انتقال دعا محسوب می‌شود. نوشتن ادعیه با زعفران و انتقال آن به آب، خواندن دعا بر آب باران، تجویز تربت ائمه که وارد آب شده، نوشیدن آب از ظرفی که ادعیه در آنها حک شده و هدیه آوردن آب زمزم از مکه معظمه همه حکایت از این دارد که آب نقش اصلی را در انتقال دعا بر عهده دارد.

جالب توجه است که یک دانشمند ژاپنی در سالهای اخیر اثر دعا بر آب را به عنوان یک پدیده علمی گزارش کرده است. دکتر ایموتو در گزارش خود که بصورت چهار جلد کتاب منتشر نموده می‌گوید: آب قابلیت نسخه‌برداری و حفظ اطلاعات را دارد. [۳]

آب اطلاعات را ضبط می‌کند و همچنان که در سراسر کره خاکی می‌چرخد اطلاعات را پخش می‌کند، آنگاه که صوت ایجاد می‌شود شنونده‌ای خبره وجود دارد که صدا را دریافت می‌کند. وقتی نوشته‌ای به آب نشان داده می‌شود آب آن را به صورت ارتعاش دریافت می‌کند و پیام را با شکل بخصوص ارائه می‌دهد. اکنون دیگر آب صرفاً ماده نیست بلکه نیروی با ایهت حیات است.

آیا نظرات او یکی از تحلیلات آیه ۳۰ سوره انبیاء نیست:

«وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيًّا» [۱]

این دانشمند که بخشی از تحقیقات خود را به آیه‌هایی از قرآن مجید اختصاص داده می‌گوید زیباترین و موزون‌ترین کریستال‌ها را در تصویربرداری از امواج قرآن دریافت کرده است. [۴]

او برای تصویربرداری از ارتعاشات یا امواج کلمات یا اصوات روش خاص ابداع نموده بدین ترتیب که: آب را از منابع گوناگون در ظروف کشت ریخته و آن‌ها را تحت تأثیر کلمات یا نوشتار مورد نظر قرار می‌دهد، سپس در دمای زیر ۲۰ درجه سانتیگراد آب‌ها را منجمد می‌کند. در نتیجه فشار سطح قطراتی یخی به پهنای یک سانتیمتر شکل می‌گیرد. وقتی به نوک قطره یخ نور تابیده می‌شود بلوری ظاهر می‌گردد که قابل تصویربرداری است. تصاویر متفاوتند؛ آن‌ها که در معرض کلمات مثبت یا موسیقی کلاسیک قرار دارند کریستالهای منظم و زیبا و آبی که تحت تأثیر کلمات منفی یا موسیقی خشن، راک و هوی متال بوده تصاویر زشت و نامنظم ایجاد کرده است.

می‌دانیم که دنیای مادی حاصل ارتعاش است و هر انسانی ارتعاش یا طول موج خاصی دارد. کلمات نیز ارتعاش دارند؛ آن‌ها می‌توانند مثبت و سازنده یا منفی و مخرب باشند. دکتر ایموتو برای تمام تئوری‌های خود آزمایش‌های متعددی انجام داده که در حوصله این گفتار نیست، فقط نمونه‌ای به طور مختصر ارائه می‌شود. دکتر ایموتو می‌گوید: «در کنار سد فوجی وارا در ژاپن از موبدی شینتو به نام «هوکی کاتو» درخواست نمودیم که اوراد مذهبی بخواند او به مدت یک ساعت کنار دریاچه دعا خواند، پانزده دقیقه بعد از دعا تغییری در آب بوضوح قابل رویت بود. آب زلال و زلال‌تر می‌شد. پس از آزمایش مشخص گردید بلورهای آب دریاچه قبل از دعا معیوب و کج و معوج و بعد از دعا منظم بود و عظمتی داشت».

دکتر ایموتو معتقد است که قدرت ورد از روح کلام نشأت می‌گیرد و ذراتی روح مانند وجود دارد که با ابزار علم امروزه قابل رویت نیست؛ اما فیزیک کوانتوم آن را به عنوان ذره و موج و قابلیت تبدیل آنان را به یکدیگر به نحوی بیان می‌کند. دانشمندان فیزیک کوانتوم معتقدند اندیشه نوعی موج یا ذره‌ای «ساب اتمیک» است. کلامی که خالصانه ادا می‌شود، قدرتی قوی دارد که باعث تجمع این ذرات شده و زمینه‌ای برای تحقق خواسته‌ها در دنیای سه بعدی ایجاد می‌کند.

علاوه بر این دکتر روستوم روی، پژوهشگر علم مواد در دانشگاه ایالتی پنسیلوانا اظهار می‌دارد اینکه بگوییم ویژگی‌های آب بر اساس ترکیبات شیمیایی است کاملاً عبث و نامعقول است.

روی و همکارانش در دسامبر سال ۲۰۰۵ خواستار بررسی جدی ادعای خود شدند: «آب دارای نوعی حافظه است». [۵]

در واقع دکتر ایموتو در آزمایش‌های خود ثابت کرده است آب تحت تأثیر مفاهیم اوراد و کلام است و «روی» در بررسی‌های خود به این نتیجه رسیده است که آب قدرت حفظ تأثیرات ایجاد شده را دارد.

حمیده بی‌طرف، برنده جایزه جشنواره خوارزمی، نیز با بررسی تأثیر صداها و کلمات بر بلورهای مواردی چون آب، قلع و نبات به نتایج جدید دست یافته است: [۶]

انواع صدا و نوشته بر روی زیر ساختار و درشت ساختار مواد تأثیر می‌گذارد. دانه‌بندی مواد وقتی در حالت مایع در معرض «صدای دلنشین، موسیقی آرام و نوشته با مفاهیم خوب» قرار می‌گیرند، حالت منظم و در برابر «صدای ناهنجار، موسیقی تند یا نوشته با مفاهیم بد» حالت نامنظم و در معرض «آهنگ مذهبی» مانند صوت قرآن و نوشته‌های مذهبی منظم‌ترین حالت خود را به دست می‌آورد.

بحث و نتیجه‌گیری

اگر سلامت را نوعی نظم در دستگاه‌های مختلف بدن تعبیر کنیم، مسلماً بیماری خلاف آن یعنی اغتشاش و بی‌نظمی است. در این جا این سوال مطرح می‌شود که اگر دعا نظم دارد آیا نمی‌توان توجیه کرد

که موج دعا بی‌نظمی بیماری‌ها را جایگزین می‌کند؛ زیرا بیش از ۷۰ درصد محتویات جسم انسان آب است. در این راستا «دعا» به عنوان روش درمانی [۷] در سایر کشورها نیز مطرح شده است؛ به طوری که در مطالعات مختلف، اثر درمانی دعا در بهبود بیماری‌ها مطالعه شده است. این مطالعات در بیماران قلبی - عروقی، بیماران مبتلا به ایدز، بیماران نابارور، بیماران مبتلا به آرتریت روماتوئید، نوزادان نارس و حوادث عروقی مغز انجام شده است. [۸ - ۱۳]

تحقیق در رابطه با دعا درمانی توسط یک گروه که نویسندگان مقاله نیز جزء آن هستند از تقریباً ۹ سال پیش شروع شده است و ۳ مقاله ذیل از جمله مقالاتی هستند که توسط این گروه در سمینارهای بین‌المللی مطرح گردیده است:

(۱) تأثیر دعا در میزان هموگلوبین و هماتوکریت بیماران مبتلا به تالاسمی ماژور [۱۴] در این بررسی که به صورت آزمایشی (پایلوت) انجام شد، بیماران علاوه بر درمان معمول از دعادرمانی نیز بهره گرفتند. تفاوت میزان هموگلوبین قبل و بعد از مداخله با توجه به آزمون‌های آماری معنی دارد بوده، همچنین میزان فریتین خون به طور معنی‌داری کاهش یافت و از نتایج جنبی این بررسی افزایش فواصل خونگیری و افزایش عملکرد آموزشی و ناپدید شدن سرگیجه و خستگی در بیماران بود.

(۲) اثر دعا در بهبود کیفیت زندگی بیماران مبتلا به مولتیپل اسکلروزیز [۱۵] این بررسی نیز به طور آزمایشی (پایلوت) انجام شد و کیفیت زندگی ۱۲ بیمار قبل و بعد از دعا درمانی بررسی شد. بهبود سلامت فیزیکی، انرژی فرد و ترکیب سلامت فیزیکی (از اجزاء محورهای پرسشنامه استاندارد بین‌المللی کیفیت زندگی) در بیماران مبتلا به مولتیپل اسکلروز قبل و بعد از آزمایش با توجه به آزمون‌های آماری، معنی‌دار نشان داده شد.

(۳) نماز و روانشناسی مدیتیشن [۱۶] در این بررسی مطالعه‌ای، یافته‌های روانشناسانه در زمینه تغییر سطح آگاهی و تأثیرات مثبت آن و نیز آخرین یافته‌های آزمایشگاهی انجام شده روی آب و فیزیک مواد بررسی شد و ارتباط آن با اجزاء نماز طرح گردید.

در نهایت گروه تحقیق آمادگی خود را برای هر نوع همکاری علمی با علاقه‌مندان در این حیطه اعلام می‌کند.

منابع

۱. شیرازی مکارم، قرآن کریم، انتشارات دارالقرآن الکریم، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی
۲. قمی عباس، مفاتیح الجنان، انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۷۴.
۳. Masaru Emoto. Miraculous Messages from Water: [http:// www. wellnessgoods. com/messages](http://www.wellnessgoods.com/messages).
۴. ایموتو موسارو، معتکف نفیسه (مترجم)، پیام‌های نهفته در آب، انتشارات جیحون، تهران، ۱۳۸۵.
۵. Roy R. et al. Material Innovation Research, ۲۰۰۵.
۶. www.baztab.com/news/۲۰۴۶۱.php. بی‌طرف، حمیده. تأثیر پذیری بلورهای مواد و آب:
۷. Ameling A. Prayer: an ancient healing practice becomes new again. Holist Nurs Pract. ۲۰۰۰; ۱۴:۴۰-
- ۸.
۸. Byrd RC. Positive therapeutic effects of intercessory prayer in a coronary care unit population. South medicine Journal. ۱۹۸۸; ۸۱:۸۲۶-۹

۹. Sicher F, Targ E, Moore D 2nd, Smith HS. A randomized double-blind study of the effect of distant healing in a population with advanced AIDS. Report of a small scale study. West Journal Medicin. ۱۹۹۸; ۱۶۹:۳۵۶-۶۳
۱۰. Cha KY, Wirth DP. Does prayer influence the success of in vitro fertilization-embryo transfer? Report of a masked, randomized trial. Jourual Reprod Medicin. ۲۰۰۱; ۴۶:۷۸۱-۷
۱۱. Matthews DA, Marlowe SM, MacNutt FS. Effects of intercessory prayer on patients with rheumatoid arthritis. South medicine Journal. ۲۰۰۰; ۹۳:۱۱۷۷-۸۶
۱۲. Springer SC, Eicher DJ. Effects of a prayer circle on a moribund premature infant. Altern Ther Health Med. ۱۹۹۹; ۵:۱۲۰, ۱۱۵-۸
۱۳. Robinson-Smith G. Prayer after stroke. Its relationship to quality of life. Journal of Holistic Nursining. ۲۰۰۲; ۲۰:۳۵۲-۶۶
۱۴. Jahangir A., Khodaii Sh., karbakhsh M., Maftoon F., Shariati M., Effect of intercessory prayer on ferritin and hemoglobin in major thalasemia Tehran. ۲nd International Congress on Traditional Medicine & Materia Medica. October ۲۰۰۴. Tehran. Iran.
۱۵. Jahangir A., Maftoon F., Sedighi J., karbakhsh M., Farzadi F., Khoshaii Sh., Effect of intercessory prayer on quality of life of Multiple Sclerosis patients. ۲nd International Congress on Traditional Medicine & Materia Medica. October ۲۰۰۴. Tehran. Iran.
۱۶. جهانگیر، اکرم و فرزانه، مفتون. نماز و روان‌شناسی مدیتیشن، اولین کنگره بین‌المللی مدیتیشن، موسسه آموزشی پژوهشی پالایش تن و روان و دانشگاه علوم پزشکی شیراز.